

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Forsvarsbygg
postmottak@forsvarsbygg.no

Deres ref.

Deres kontaktperson

Vår ref.

Vår kontaktperson
Martin Eggen

Dato
06.06.2019

Reguleringsplan Evenes - merknader fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Stortinget har tidligere bestemt at Evenes flystasjon skal ha funksjon som beredskapsbase (QRA) for noen av de nye F-35 jagerflyene som Norge har bestilt. Stortinget har også bestemt at fem nye marine overvåkingsfly skal stasjoneres på Evenes. Evenes flystasjon har en uheldig beliggenhet mellom internasjonale verneverdier vernet etter Ramsar-konvensjonen. Dette medfører at det må tas særskilte hensyn.

Forsvarsbygg er tiltakshaver for den utbygging som må gjennomføres i denne forbindelse. Det legges ikke opp til arealbeslag i naturreservatene ved Evenes, men en utbygging og økt aktivitet vil kunne ha negative effekter på naturmiljøet, verneområdene inkludert. Oppsummert har vi følgende merknader

- Fuglefaunaen i Kvitforsvassdraget, med hovedvekt på naturreservatene, må overvåkes som en del av utbyggingen. Det er viktig med en omfattende forundersøkelse før utbyggingen starter, med oppfølgende etterundersøkelser. Dette vil kunne gi svar på hvilke følger utbyggingen har hatt for fugler, slik at man kan handle deretter.
- Vi er skuffet over at økologisk kompensasjon ikke er en del av oppfølgingsprogrammet tilknyttet utbyggingen. Vi mener Forsvarsbygg snarest mulig må starte et slikt arbeid, og argumenterer for dette under.
- Oppsetting av nytt gjerde rundt kampflybasen for å møte sikkerhetskrav vil potensielt berøre flere av de verdifulle rikmyrene. Å sikre at den økologiske tilstanden i myrene ikke forringes må gis høy prioritet i videre arbeid.
- Kollisjonsfaren med fugler («bird-strikes») og forstyrrelser tilknyttet forebyggende tiltak er allerede et svært aktuelt tema ved Evenes. Vi registrerer at våre innspill til planprogrammet om at dette må bli en del av konsekvensutredningen og arbeidet med reguleringsplanen, ikke er tatt til følge. Vi frykter utbyggingen ved Evenes vil øke konfliktnivået.

Undersøkelser av fuglefaunaen

Fugler er spesielt godt egnet som indikatorer for miljøtilstand. Dette skyldes ikke bare at de er lette å registrere, men også fordi de raskt responderer på negative og positive påvirkningsfaktorer, slik det også kommer frem i NOU-rapport 2005:5 – *Enkle signaler i en kompleks verden. Forslag til et nasjonalt indikatorsett for bærekraftig utvikling.*

Evenes lufthavner er plassert innenfor et større, viktig våtmarkssystem knyttet til Kvitforsvassdraget og nærliggende gruntvannsområdet i sjø. Flere av vannene, som sørenden av Langvatnet, Svanvatnet, Nautåvatn, Kjerkevatnet og sørenden av Lavangsvatnet, er vernet som naturreservat gjennom verneplan for våtmarker. Blant karakterartene i området er horndykker, en globalt og nasjonalt rødlistet art. Den er kategorisert som sårbar (VU).

Det er knyttet stor spenning til utbyggingens påvirkning på fuglefaunaen i området, både gjennom økt forstyrrelser, kjemikaliebruk og arealbeslag. Det er naturlig å erverve kunnskap om dette, også slik at avbøtende tiltak, evt. også økologisk kompensasjon kan tas i bruk.

NOF foreslår årlige etterundersøkelser de første fem årene, med oppfølgingsprogram etter dette.

Ta i bruk økologisk kompensasjon!

Reguleringsplanen legger ikke opp til en prosess med økologisk kompensasjon. Det er uheldig, og vi ber om at dette gjøres. Et hovedprinsipp i regjeringens politikk (jfr. Meld. St. 14, Natur for livet) og Miljødirektoratets egne veileder i utbygningssaker der Ramsar-områder og verneområder er berørt (M47-2013) er at den mest verdifulle naturen så langt som mulig skal skånes for utbygging. Det er et sentralt og viktig prinsipp at man alltid skal unngå inngrep og påvirkninger av verneområder. En utvidelse av den militære aktiviteten ved Evenes vil påvirke viktige internasjonale naturverdier, selv om man unngår fysiske arealinngrep i reservatet.

- **Støy**

Ulike fuglearter responderer forskjellig på støy, og støy virker ofte sammen med andre forstyrrelselementer, som bevegelse. Forstyrrelser på fugler og vilt har effekter både på individnivå og populasjonsnivå. Hos fugler er det kjent at forstyrrelser fører til økt energibruk. En annen uheldig effekt er at det blir mindre tid og fokus til næringsøk og beskyttelse av avkom. Det er kjent at støy fordriver sjøfugler og vannfugler fra gunstige områder for næringsøk, særlig alvorlig er dette når det er få alternative lokaliteter som kan brukes. Økologiske funksjonsområder for fugl berøres av endret støyregime med økt forstyrrelse, og Ramsar-området ved Kjerkvatnet naturreservat og til dels Nautå naturreservat (med lokalitetene Langvatn s og Svanevatnet) kan bli negativt påvirket.

- **Lys**

Det må også utredes konsekvenser på faunaen av økt bruk av lys. Den enorme aktivitetsøkningen både under utvidelse av flyplassen, og av det militære etterpåk, vil øke lysbruken nært 5 naturreservat.

- **Forurensning**

Forsvarets planlagte aktivitet ved Evenes vil medføre økt bruk av kjemikalier til fly- og baneavising, og Forsvaret vurderer å eventuelt benytte Urea til baneavising. Forurensning er allerede et problem ved Evenes. Ferskvannsfauunaen i de mange vannene er artsrik, og fuglefaunaen, særlig knyttet til vann og våtmark, er uvanlig rik og har stor verneverdi.

- **Fysiske arealbeslag**

I tillegg til verneområdene finnes flere registrerte naturtypeområder av stor internasjonal og nasjonal verdi, og flere lokaliteter som er særlig viktig for biologisk mangfold. Det er verdisatt 31 naturtypelokaliteter innenfor plan- og influensområdet, hvorav 10 lokaliteter er vurdert å ha stor verdi. Lokalitetene som er verdisatt med stor verdi domineres av rikmyrer og kalksjøer.

- Brennehaugen, gammel boreal lauvskog som trolig i helhet vil bli bygget ned.
- Laksmyra, rikmyr med stor (nasjonal-) verdi som i noen grad bygges ned. Kommuneplanen for Evenes har avsatt et område til utfylling for lufthavna i Langvatnet.

I den vedtatte handlingsplanen «Natur for livet» St.meld. 14 (2015-2016) skrives det: *Dersom det etter en avveining av fordeler og ulemper konkluderes med at negative konsekvenser skal aksepteres, bør den aktuelle myndigheten vurdere å fastsette vilkår om avbøtende tiltak i samsvar med hjemmelsgrunnlaget etter den relevante loven. I tillegg bør det normalt stilles krav om at arealer skadet av midlertidige inngrep restaureres når inngrepet har opphørt. Dersom det fremdeles er betydelige negative konsekvenser, kan vilkår om økologisk*

kompensasjon i noen tilfeller være aktuelt, der det aktuelle regelverket hjemler slik kompensasjon eller det følger av den alminnelige vilkårslæren. Naturmangfoldloven §§ 11 og 12 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, og om miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering, kan ha betydning for tolkningen av hvilke vilkår som kan pålegges. Økologisk kompensasjon er ikke knyttet til området der inngrepet skjer, men til restaurering, etablering eller beskyttelse av økologiske verdier i et annet tilsvarende område, fortrinnsvis i nærheten og av samme naturtype. Kompensasjon kan være å restaurere et område, danne nye områder eller sikre eller verne et område som ellers ikke ville blitt vernet.

I Miljødirektoratets veileder M47-2013 skrives det at tiltak som kan berøre Ramsarområder skal unngås. Andre trinn er å minimalisere effekten av tiltaket, og tredje trinn er å kompensere tap av våtmark med nye våtmarksområder. Videre skrives det at dersom tiltaket kan stride mot verneformålet og/eller innebære en endring av områdets økologiske karakter, bør det gis en anbefaling om helt å unngå tiltak i Ramsarområdet, samt en tydeliggjøring av hvilken prosess som må følges dersom inngrep ikke kan unngås.

Naturmangfoldloven §§ 11 og 12 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, og om miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering, kan ha betydning for tolkningen av hvilke vilkår som kan pålegges i videre prosess. Økologisk kompensasjon skal sikre at det ikke finner sted et netto tap av verdifull natur. Etter vår mening bør det snarest mulig settes i gang en utredning for økologisk kompensasjon. Direkte og indirekte påvirkninger på foreslåtte verneområder, områdets økologiske karakter og natur med viktige naturverdier kan utløse krav om økologisk kompensasjon.

Forslag kompensasjonsforhold ved arealbeslag og/eller vesentlig virkninger fra andre tiltak

- Utvalgte naturtyper og områder med høy verdi 1:5
- Verneområder 1:5
- Naturtypelokaliteter 1:3

Vi har foreløpig liten erfaring med økologisk kompensasjon i Norge, og lite presedens å vise til. Det er ventet at Miljødirektoratet skal lage en veileder på et senere tidspunkt. Arbeidet med økologisk kompensasjon i forbindelse med Ringeriksbanen er regnet som et slags pilotprosjekt i Norge. Her har de foreslått kompensasjon også for naturtyper med A-verdi¹.

Sikkerhetskrav (gjerde) og myr

Oppsetting av nytt gjerde rundt kampflybasen for å møte sikkerhetskrav vil potensielt berøre flere av de verdifulle rikmyrene både i forhold til drenering og endret vannusholdning i rikmyrene, og ved arealbeslag for inspeksjonsvegen for vedlikehold. Forsvarsbygg planlegger avbøtende tiltak for å opprettholde vannnivå i myrene, men dette er ikke nærmere beskrevet.

At reguleringsplanen ikke redegjør for hvordan dette skal gjøres, og kan forsikre at naturtypelokalitetene og myrområdene skal sikre like god økologisk tilstand som i dag, bekymrer oss. Vi ber om at dette punktet tas særlig alvorlig. Mindre vannstand vil kunne ha en omfattende påvirkning på fuglelivet. Når vannstanden synker går også myra fra å være et karbonlager til å bli en kilde til klimagassutslipp.

¹ <https://prosjekt.fylkesmannen.no/Documents/E16%20og%20Ringeriksbanen/2017-02-01-okologisk-kompensasjon%20-%20webversjon.pdf>

Flysikkerhet og kollisjon

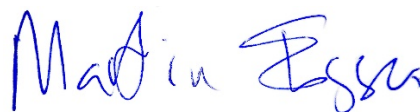
All flytrafikk har en viss risiko for kollisjoner med fugler, og plasseringen av Evenes lufthavn midt i et særskilt produktivt våtmarksområde er uheldig i den henseende. Det er særlig store og tunge fugler som utgjør alvorlig fare for flysikkerheten, og på Evenes har spesielt sangsvane vært vurdert som et risikomoment. Dette har ført at Fylkesmannen i Nordland har sett seg nødt til å godkjenne utstrakt bruk av skadefellingstillatelser på sangsvane i naturreservatene gjennom flere år. Dette til tross for at et brukbart faglig grunnlag med fokus på forebyggende og avbøtende tiltak har manglet. NOF har derfor vært sterkt kritisk til skadefellingene, og vi har også vært bekymret for effekten av forstyrrelser har hatt i våtmarkssystemet, som følge av skremming og skyting.

Artssammensetning, forekomst og lokal forflytning av fugler i et område styres i stor grad av mattilgang og tilgang på foretrukne oppholdsområder. Vi kan ikke se at våre innspill til planprogrammet er ivaretatt på noen måte, eller at problemstillingen er diskutert nærmere. Det burde vært diskutert hvordan aktivitet og utbygging kan avpasses fuglenes forflytninger. Det vil også være et avbøtende tiltak å sikre at personell som jobber med tiltak mot fugl ved flyplasser må sikres tilstrekkelig kompetanse i artsbestemmelse og kompetanse om fuglenes oppførsel og bevegelser i det aktuelle området.

For Norsk Ornitologisk Forening

Atle Ivar Olsen, leder NOF avd. Nordland

Martin Eggen, naturvernrådgiver NOF

Kopi:
Fylkesmannen i Nordland
Klima- og miljødepartementet
Miljødirektoratet